

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 217 (12917)

1985 чылдың сентябрь 18, среда

1925 чылда

Өртээ 3 копеек

СЭКП-НИН ХХVII СЪЕЗДИЗИН ТӨЛӨПТИГ УТКУУР

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде,
профоблчөвүлелде болгаш ВЛКСМ обкомунда

ЧАРЫШТЫН ТИИЛЕКЧИЛЕРИ

СЭКП обкому, республиканың Министрлер Чөвүлө, профбөлүсүлөл болгаш ВЛКСМ обкому мал чөмчирин белеткер талазы деп районнарын социалистик чарыжынын сентябрынын бирги чартында тунелдерин үндүргөн.

Даразында районнары тилекчилер деп санаан:

сентябрьн бйргч чар-
гындал мал чөмөрний бү-
гү хөвирлөрийн бөлөткө-
лийн чөм өдінніазы-біле не-
мөлдө өзүдзін 21,4 хуу
чөдерин хандырган болгаш
оларын бөлөткээр планын
78,1 хуу күүсеткен БИИ

ХЕМ район:

мал чөмнөрийн бүгү
вирлөрийн бөтөлгө
чөм өднөцэзы-биле нөмө
сүүлдэин 19,5 хуу чөдө
хандыргы болгыш ола
бөтөлгөөр планын 86,2
күлөтөгч сүт хөд өдө

Бин-Хем болгаш Сүт-Хе.
районнарга СЭКП обкому
нуу, Тыва АССР-ниң Ми
нистрлер Чөвүлелини, проф
облчөвүлелин болгаш
ВЛКСМ обкомунун шилчиги
Кызыл туктары тилсырын
документа айтып турар

Күш-ажылчы алдарның туғу

«Шын» солун бөгүн
КУШ-АЖЫТЧЫ А.Л.
ДАР ТУГУН тараа
дүжүдүнү ажаалзанын-
да кызымсайкы ачылдан
турар тараагы Борбак-
оол Сарыг-оолочик Тамби-
евтин чедикшининеринге
тураскаалын көдүрүлү.
Би-Хем району «Са-
ян» союзкуту 1958 чыл-
дан бээр комбайнерлери
чоотун механизаторлор
Борбак-оол Тамбиев дуа-
лакчыны Виктор Самия-
биле кады хун үлүүн
доктаамал 2—2,5 катан
ажыр куесинин турарал.

Республиканын дүжүт
ажаалдазынын кижик-
чилери, бедик бүдүрүкчү-
лүг ажылдаар дээн бар-
ла аргаларны ажыгланар!

1167 ТОННА...

Сентябрь 17-нин байдалы-биле алырга, Кызылдын сайгарылга баазасында 1167 тонна тарааны ажыл агымдар күрүгөсө дужааган.

Танды районун «Коммунизмдиги херел» совхозта Оигар-Ховунун хову-трактор бригаданын тараажылары шөлдерде чаагы өскөн сууна, чынгө-тарааны, кызыл-тасты кестирип турарлар. Ында хову ажылында он чыл ажыг ажыдаан Алекс-сандр Оюнуун бригадасы бо-хунерде социалистиг ча-рыштын муруну одурунда чоруу турар.

Тараа ажал алырынын социалисттар чарыжына бекдик көргүзгүлери анык комбайнерлерде Олег Далажан, Михаил Довдун олар бааа чедип ап кетсе. Бо чымдык чагай тараазин чидирп чока, малдыкын ажал алыр дөш бригаданы комбайнерлери эртегинин чеда тактан дукеици 12 шакка чедир тарааны чыттыр кестирип туура-лап.

ЧУРУКТА: «Коммунизм-
ниң херели» совхозтуң Ог-
гар-Ховуда комбайнер Олег
Далаажан, хову бригадири
Александр Оюн, механизатор
Михайл Дондуп.

боды болгаш Каа-Хем
 оринарини совхозтары
 инал турар. ССР-ийд 50
 ыгы аттыг совхозтан 358
 ла, Кедээ ажыл-агыйның
 кулгааг станциязының
 кулга-будурулг ажил-
 бындан 117 тонна, «Ле-
 чи оруктан» 166 тонна,
 «рунгаар» совхозтан 139,
 «ет Тывадан» 149 тонна
 дүжүт күрүне шыжа-
 лдып кирген. Агаар-
 тустан байдалы-биле
 дерде тараа культурала-
 ндык эвес быжыл турар.

болзаад, - ажил-гэцийлэр
дал кирген тэраанын эл-шын
гыс чүгээр, шынары багай
эвэс бөлүп турар. Биста
баазада агрегатаар хүлээ
алдынгийн дүжүүтү арылаа
кургадын үзүктөл чок ажил
дал турар. Сөөлгү хуинерда
бааза тараа хүлээп алырын
ийн ээлчег-биле чорудуп эгс
лээн, совхозтарын шөлдө
ринден чүтүгүт келген ма
шиналарын саадал чок ду
журуп, тэрааны хүлээп алы
рын организастан.

В. АЛЕКСАНДРОВА.

ОРДЕН — БРЯНСКИНИЦ
Т У Г У Н Д А

БРЯНСК. Ажыл-агый ту
гузушкунууга хоорайны
ажылчы чоннарынын чеди
алган чедишкиннери дээ
база Брянскини үндөзлө
тургускан үезинден бээр му
чыл болганы-биле холбан
тыр Брянск Күш-ажылды
Кызыл Тук ордени-биле ша
наткан.

Хоорайның муң чыл б
ганынга болгаш бедик ш
налды тывысканынга тур
кааткан байырлыг хур
болган.

Хуралга СЭКП ТК-ийн
кретары В. П. Никонов чү
чугаалаан. СЭКП Төл Ком
тедийн, ССРЭ-ийн Дээ
Советийн Президиум

болгаш ССРЭ-ийн Министр-
лер Чөвүлдийн өмүнээийн-
дөк Төрөөн чурттуу бедик
шаднаа-биле хоорайнын бү-
гү ажылчы чоңарында ол
чүркетчи ханызыдан байыр
чедирген. В. П. Никонов
Брянский шаднаарынын
дугайында ССРЭ-ийн Дээдэ
Советийн Президиумунун

Чарлын помчааш, олуруш-
каннар адыш чаккап
турда хоорайнын тугунга
шацналды кадап берген.

(Q1A).

БЕЛЕТКЕЛ ЧЕТПЕС БОЛГАН

[illegible]

каш уратуу болбойзартканан
каш крүтү мнмг болган
Монг агрономия турган, ал
Хову-Аксылда өскө ажилда
барган, кизи бо ажилче
изнейин сулараткан турган
мнмг шалга дүшкн таразын
мнмг кезин чашпан, шалга
мнмг база мнмг: мал чыкыр
берге. Бо чылын институт
дооскан өлө чоокта чаа бис
чирин бригадалык агрономия
берди, чаа специалистин чаа
чуу-биле ажилдары күзөткн.
Чогуу ажалалга бригада
мүзгөр бөлөктөнгн. Бодууус
чирин, ламаржир чүдөлөрн шун
мнмг ажилда алатан бис
дооскан чирин ажалалга
болдш чире артык кезектер
дедешпедизинде, алды комбайн
мнмг турар, оларын ажалал
га кирешпез чашпан чон
аларган. Оюн чылы, база-ла
агроном кезек чогунал, шан
га ажилдар машиналар четче
жетпейтинмиз. Улуу көүдөл

Районун Сельхозтехника техникумундагы ажаалдаа белгисиз болгон тапалар арасындагы кылмыш-ажаал жамаларды ачып берди.

Кандык-даа ажылы, ыңгайы дүктү ажаалдаанын башы үзүндө социалысттик чаралардын ролу улуг. Ында турмушка совхозта профсоюздун жардамы менен өнүгүп бардырагы Зинаида Филипповна ажылы дөткөмө болгу да келүү-даа кылбайн. Оон турмуштагы чаралардын тийгизчилерин иштерден болгаш шаңдарла дагайнды түнөйлөп бодунга (башы) кызырыксыз, ол олчары сурап барган. Оон харазын, башы ымыла асқан көмөкчү болгон.

Оон бирге беш чымыл доогузучу чымыла бастын бриндизинин мурунла кылмыш-ажаалдар тый. Ам-даа турмуштун тармакын деп кезинде беш кестирин албапн башы бастырган тарааныс башы үзүшт. Ычнаган ажаал

сөздөнгө — күн-жылдыгы шалкынч 27 декада» деп кыргызды социалисттик чарыктагы авторитар, катти-жымшкындык, колдоткучтер калбаа-биле хазар туттунган.

Ыйлаңгыр Кызылда көзүп чорур механозаттыгыган колдонманыг ажил-чиңилери (началыгыт П. Ф. Мошклер, партия эге организацияныын секретары Л. А. Пухина, профивуде комитетинин даргазы П. И. Шашков) сөздөнгө айдар болдурган хуздөргө аман. Олар тутат обьективдиги эдилеги, аман-дар, чорур куузаамдыг ажил-далга кирер, материаларын хумагалыг чарыгалар, күн-жылдыгы саргыла-чорумун быжылгалар хуздөргөлерин алган, олу амидардаг боттан-кырлар ээитиг чөмөгөлерин ал-кетеленип түрүлөндө плави-ниг оонаалдар болган социалисттик хуздөргөлер едилегики

Ал. 4352 дорбелчин метр буртталга шөлүн ажыгылга киндир турган. 6690 дорбелчин метрин дукажган. Бердинген чаалгадан ажыр 2358 дорбелчин метр буртталга шөлүн ажыгылга кинген. Ак-Дову-кында 60 өг-бүс турттар бажыкчын. Чаа Шагаан-Артыда өг-бүс турттар 17 бажыкчын, Хову-Аксылда өг-бүс турттар айн бажыкчын болгаш аске-даа объектилерин колдонушкан. туудугулары экинчи шарыгар кылды дооскан.

Он бирги беш чылдын эгесинден бээр кылымдын бүткүлүшү 43,4 муу аске-даа Меккологондо жолу-жайын ажыга келгенден орулга чок туугу организациаларын бийаз турган болза, аз план-ыг оонадларын доктаамал куусудын, орулгалыг ажыл-ыгар болу берген.

1985 чылдын планыг оона-

быйжылгап, организмгазгъу
рукту экижиди, кижигъ
рутууну даанган ажилла
деш харымсалгазгъи бе
лиги тургъан чедил ажил
Кут-ахъагъа, кут-ахъагъа
верине олар бичи-лаа о
жугавайи, ону улам бич
жылгап, кувъадегъи-бич
ажылгъатнмайи турар к
лавларже, млангъи кут
ажылдигъ сагыла-чурум
бичгылаариче, организм
тыгъ корукту экижидерич
кичээгъейи салын турар.

Камнал алын материалда
ри, одаар чулу, электри
энергиям-биде чылда и
хти ажилдаар талам-бид
хулдээгъени багъи эвес к
сигини турар. Бу чылды
сезинден бөөр 1,5 му лит
кымар-чаар материалда
4,2 му киловатт-шак элек
три энергияни, сөзсиз эвес
тугуубу, хемур-дашын

жылчн чедашкышери дээр
бизде РСФСР-ни Автомо-
биль транспортунын минис-
терствонун база автотра-
спорт болгаш чаагызы орун-
дарга жылмакчаларын
офисовилеги ТК-ын
куудула бижин-баас ша-
наткан. Владимир Ильини
утурган бригадады куту-
ажалчы маргудаага ас-
кортузуглери чеди ал т
рар. Ажылчылар Василий
Степанидин, Валерий Ес-
енин, Юрий Зверев болга-
ескелдер-дээ социалистич
рышка идеялейки киржи-
планыны оонадаларын до-
таамал ажыр кууседин
рларлар. Кут-ажалчы ма-
ргудаада 120 кижи киржи-
турар, ол болза коллектив
ажылдан турарларын 8
кууз болуп.

Мекколоннаймы туугу-
дары, СЭКП-ни XXVII

СССР-НИН ДЭЭДИ
СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН
ЧАРЛЫЫ

Он болгаш оон-даа хой
уруглары божан болгаш
жылжиган ислери «Маа-
дыр» атты «Мамысыпшаа,
«Маадыр»» орден-биле ша-
наарлар болза:

Тына АССР-ден

Сая Бадрыгьевна Дорбаа
— ажилчын, Тес-Хем район,
Салзанмаа Лопсановна
Канзай — «Мөрөн» совхоз-
тун ажилчын, Эзрин район,
Дастан Богулмаевна Оор-
жак — «Кызыл-Тук» сов-
хозтун ажилчын, Өзүр ра-
йон.

СССР-ийн Дээд Сөвдийн
Президиумуун Дар-
газы А. ГРОМЫКО.

Москва, Кремль.
1985 г. 11 июля. № 11.

1983 жылдың сентабры 11.

МЕРГЕЖИЛИН ШЫНЗЫТКАННАР

[illegible][illegible]

ажылдап кылгаш, ону дес-дараалай боттандырып келгени— коллективтин ден-дески ажил-дарынын база бир магадылалы болган.

Арыггал фабрикасында база бир уууг коллектив — бөдүүн рудадан даг-дүгү арыгзалар ык техниктиг эде дериленип айтырылганын кончуг багай шийитирлеп турар. Ооң узурутукчулары (Х. Х. Чигир-оол, Б. Г. Устинов) бо айтырыже когугуу кичинегайи салбайи келгенинден техниктиг чога-

дылганың тодаргай перспективтеги планы чок болгаш ол ала-чайгаарлашыктык шилчезин. Агылдаа фабриказы (В. А. Милосердов, К. Л. Ооржак, В. Д. Седяй) база бо чугула айтыргыч чедир шикитирлерейин турар. Чылдын эрткен айларында план эзугаар техниктиң эде дерагениң 28 план-мехемчегери ботаннадыр ужурауд тургаш, оон чүте 15-ин күүсеткен. Фабрикада 600 чире кижжи ажаллап турар-даа болза, ажалын күш андаа чедишпес. Бо удурутчулар техниктиң эде дерагени оларнын орунуга өскө рижилер кылып бээр дээн ыкпаш мааназыгар оонго алыспай, боттары кылып кирер болза экн. Рудникте (Г. В. Парамзин, С. Г. Ларионов) терин үттээр болгаш чазылдырар ажалдырар механизмнастары

дооспази. Ону кылыр дериг-херекселдер четчири-биле бар хиреде, ук коллективтин удуртукчулары чүкү манап турары билдинмес.

Комбинат хянуу ажлаарда эгэлдэйнхэн бээр сес чял эрх-көн-дээ болла, ам-дла төхө-лөөн хүнүүнхэн чөдир шид-аааа. Чүтлө 60 чылаагаандаа чылаацаа 20-25 муу тоина даг-дугуу чөдир бөрийн кел-гөн бис. Комбинаттыа техно-логстүт көргүзүгүлөри адырны көргүзүгүлөриден куду болгаш

**ТЕХНИКТИГ
ЛЕННИК
ИКИНИ - БИЛЕ**

арткынчларда даг-дугу өске комбинаттарга болзуга, хөй болуп турар. Ооң уржундан «Тыва, даг-дугу» комбинат чыдааа-на 5-6 тоина даг-дугуу чөдир бөрийн келген.

Комбинатцын партком, инженер-техниктэй ажилдаахчидыг 60 бүтэцтөстөрэйгөөр өөрчилж көрсөн, 1988 чылга чадир төсвийнхэн хүчүн шийгээдэн азырындыг план-хөмөөгөөр ажилдаа хилгэн. Ол баугаар чылда 130 муу тонна дагуутун бүүдэр дээ, чылдмхна бүүдүрэгэйн хөмөөлн 8—10 хуу улагуулар алаар. Бо нарын соруулгын хүсөөдэриг техниктэй эде дээрлүүлгын ботандырышкын чокка болдуумас дээрэ бийлгидэг. Үчигэнг комбинатцын администрация, партком, профсоюз, комсомол, организациалар «ВНИИ

асбестпроектиния» адыр аа-
ны-биле институту-биле кады
техниктиг эде дерилгенин
план-хемчеглерин ажилдап
кылган. Эде дерилгенин ол

Ташкенттин үзүссөдөргин чыдына-
на 1100 мм рубудин капитал
салышыкын үндүрерин көргө-
нө. Келер чылдан эгелер
транспорт иегине болгаш рудни-
кке эргижерине дерг-херек-
селдерин содуру ажилдар эгел-
ээр. Транспортчулар 27 тон-
нанын автосамовалдарнын
орунуга 40 тоннанын машина-
ларын ажилгаш эгелээр, а
рудникке 200 мм диаметрнин
чер үттээр станоктарынн ор-
нуга 250 диаметрин станок-
тарын ажилгаш. Арыгдал
фабриказында даг-дугун сава-
лар болгаш берилер продукция
пектерине эле дерелгелерин
чоруларын плавания. Авто-
транспорттуу туруушкунар-
нын өзүсөдери-биле бистин
комбинатында база Абаза
станциясында даг-дугун туу-
ер ажилдарын долзуу-биле
мекенгаша эгелээр. Бистин
база бир кол сорулгагыс —
пектерин доозуналар чоруу-
биле демиселди чоруларын бо-
лур. Ону боттандырынгна 1
млн. хире рубудин капитал
салышыкын чарыгдарын
көргөн. Бо үстүнде чакыктер-
лен алгаш көргө, комбинат-
тык техниктык эле дериге та-
гыз-биле кылды ажилдары
той болгаш конуг чарыса-
галыг-дыр. Ону боттандыры-
нын чогадыкчы өзү-биле удур-
туп башкарыкы — партокунун
база бир тутуда херээ болур.

А. ТРИФОНОВ,
В. И. Ленин атыг «Тыва
даг-дугу» комбинаттын
партком секретары.

ныг аргаагүйнх нь бир аянынга
нылган кижилерниң идик-хе-
и безин арга өчүнгө өчиеш
болган. Ол дээрге арга-ыаш
жылдакчыларының хүнүнүн

Ишчүлүккө ээтирин турган көпчүлүктөгү кыргызчалыры-дыр. Ал жыйа дутаар ээтирин турар ол көпкуркка республикалык Арга-жыа ажил-жыа министрстводун районшара ол ажил-жыа келгендиге 6 команда ажилчыл келген.

Ишчүлүккө ээтирин турган мардымдык бирги хуиде теоретикти айттыргалар халым-жыа жымткан. Ында жым бекеткелиниң болгаш арга-арыг тамгалалыгы талазы-биле талазы нарын айттыргалар турдулай. Ынчалзакж көпкурк-нарын кыргызчалыры ол айттыргалары хуи бүрүдө амычралга боттандырыр турар ижилжил болгаш удатпаанда, ижилчүлүк микүтэ болганда-ла сарымалп турганнар.

Жүрө келжигүнери — мин-терстовчул төдөлзекчилери теоретикти айттыргалар халым-жыагы сайгарын көргөш, ол алазы-биле бирги черин Тан-

БОЙДУСТУ К

Ош соонда конкурстун кир-

Мамалары тускан хастерини
маллар бертерин, хойленис-
лени, иадктерин ажеткенис-
тер. Ол дээрлер ертин ууур хис-
терини маргылдазнын ахтасын
маргылдазны. Ерт
журенинги дафчыкы машина-
лазны даажы димирени соон-
ла, олар бурунгар дала-
лазнын Чууктен Чорур ерт
журер дерекселерини ботта-
лазны алган кижжикчилер
лазны черге чарышпылаан, ерт
журенинге боттарынны мерге-
йдиктин кургускенер. Бо
маргылдаага Тес-Хем мян
жыл-агынын команданы
лыттылаан, ийгич черин бал-
зынчылар, ушкуну танды-
мылар дараалаштыр элзени,
бо маргылдаага эд эки тул-
галарини Тес-Хемини талзени
Санчат кургузу, тускай
аналды чалаан алган.

Дараазида ерт журенинге
дараштошур десант болуктери-
ни маргылдазнын команда

АМГАЛАЛАХ

ынче кыйгырып, сагынды-
лып, сүмөлөп турар.

Кызыл дөңгөжө кирип би-
килде ол хөзвөр артапын ба-
ып болур. Каман бойдуз
амгалалында тамаарышкан
эштиги хөмөгөлгөн алганын
түңгөлүндө, ховар ая-
нарын баш сакы өзүн кө-
үздөдө, ону дөңгөжө уш-
а бижирип. Хей-хей чылдар
түңгөлүндө чалдык, чирлик
амгалаларын дугайында
салыгы-даа мөдөз билиниме-
се, ону чиктен кылдыр са-
лааш, ону дөңгөжө кирип
ижирип таваарыгалар барып
ртөмдөгөн кирип турар.

Ысық аял-ағылдарының бү-

малар ажал-чорудан эмес, аял-машарыманч ыяш ужурынан талаш-баш маргаламчул болгаш чыдаат баайлаа чыдаат. Кичижикчи бүрүз беш ишти укурар болгаш олардоорбаштай, хирээлээр курдур турган. Маалай энэкини болгаш түндүкчелерни Тогузун талээнн О. Ак-оол көрсөткөн. Ийни, үшкү черлерини Санчат болгаш Каз-Хемден Аңдулөө ээлээнн. О. Ак-аа «Ыяш укурар талээн»де 1985 чылдын чемпионун тыгысын, чемпион кожаанн кедирген.

Эрткен конкурсу ыяш ажал-ажиыдалчыларынын боттарынын мергежилни шигээтү алырынга кызымаан, дүлээтelerini билдиген боттарынын турарын көргүскө болгаш булжукта солтурунган, боткейитик дүлээтэди бедиргине салдарын болган.

Ю. ЕГОШИИ.

ДАГАЛААР

КЫЛДЫНМААН ЧҮҮЛДЕР — КУРЛАВЫРЛАР ОЛ

[illegible]

херекселериники эде дериг-
телик чогуур кичинегиини сал-
байн турарымыз боолур. Мону
даражында тоодартай чыккы-
чир-бе көрөйсизин. Чыл эзе-
минде пехтин администрациялы,
партия, профсоюзлор организа-
циялары дериг-херекселерини
эде деригтегиини план-хемчир-
селерини кавартаалар кыл-
байн ашкылаан кылган турган. Ол
план бугузар бирги, ийгиш
квартааларда да-гууру дидар
ВР-1000 деп сес чашыныны тур-
гузар турган, бул чала эде 43 чик-
тоондары (аоолун содуруччу-
дарын) эде кылур ужурут
тургант, чыгышын-даа эде кыл-
баан. Бо дериг-херекселерини
элеминден пех тай да-гуурун
чидарил турган. Ону боолдур.

және 100 кг күштү "Базман" дээр бэзз бир агар арылгалчкызын (вентилятору) ажилладыр ужура тазаржыл тургус бир. Циклонынын элдерин дугайиңа чугаа үш чыл уламчылап келгн хирини ам-даа эгелезюн.

Цехтин кныз-буру чылда-гааннардаа ажил чок туруп-тар чоруктырын эвээжидири-биле руда дамчыдыр транзитын теңтүчүзе 50 элктр туудуш-турукчуларын кылтр тургаш, херек кырында чугле бешти кылган. Он аңгыда чаа хевир-ни чалгыштызын тургузаа ажиллар бэзз мынчага дээр боттиаман. Даг-дугун буадыр деринг-херекселдере хамарыл-пас-даа бэзз, дилфитер ажил-давас чорук бэзз биске шат.

тауразимдыгы таваршытырып турар. Пеште тургусай 4 дифтилерини чутас чангыз, экне дize ийиз ажилда турар. Техникте эде деряленин бо айтыргыларын чогуур ай-шаанда шипитилээрзине бедуун руадаан дагуу агылдар пештеги партия органдалаа, ийинженер-техникте ажилдаа кылаа кычучу кошкыа кыржип турар. Арылда фабриказын энергетикте, механикте албан берери пеште материалдар дize хандарыгыча база ийуур чизынгенин салыр ужуруду Техникте эде дерялте, чаа техниканын ажилдаа хунуун чутула айтырып. Ичинанам ону шипитилээрзине хуу бурунуу контролонга туаду ужуруду бис.

А. РАДКОВ,
пештин механиги.

Ушша жылдагы ашкенең, хайтаары келген асылдарының түнели болур. Аһа үдешләр, бойду камгалаһың күштердиринче утлаһың койлуларың күзәп ап турар.

Үнүш-бойдуһуҫ, дириг аһыһанарың өзүң көүдүринең бүгү бейдадлар бар. Чүһе кижә төтөгәһиң, Үңдәһиң торуһа бәһеһе, оларың чүртәһиңгә таарыһыңлың бейдаһеһе бойду чаһаһ каһ. А ховартаһ, чинди бар чыдар аһыһанарың катәп әһүринең — Һегеһе йаһтырың. Үһчәһиңгә Кимһеһ дептер бойдуһуҫ камгалаһ.

Э С П

Ангын бизон дээр бугазы, Австралийн коала деп ункалыг адмы, шипун деп уу-куш, Лейсан ортудукта ичин иэдүр болгын ескед аянар айымдхан чайлап, логан дептерде кинир бижитинген.

Агмы үедэ даштыгы чурдара ховар алсрын адмы-коалары, оларын кетенин, мийбистары «ара ры-пока» саварын болдур ууларын бойдус камгаала-ныг буту-делегей өвчилдиг бол секретары Зонд Петер чынадыг туурал. Ол төгчөкчидер чылдын на 600—700

Бо хейригди төтөгелешининер бирик республикада элэ таваржын турар. Ховар шавар елүрер, ан-менин элэжок хейну кыпар, хоругу херекселер ажиллавар шижилерин тодарадымы турга. А. Орай-дизелтейин, ан-менин, кал-чимилан элүт өртек-ле саавар хоруктынны калала кезе шавар, орук бербее элэла, бойдууусту камгавар херекке элүүвтс кыпар бис.

А. САНЧАТ,
Тыва АССР-ни Акимжы-
тынын эргелелиния улут
охотоведи.

МЕН

ЭСКЕРИП ОРАР МЕН

«Шын» солун болуучу теңизде чоңуну жүк-биккисе аялдарыне ийгичи берип, бурунгаар көтүрүлгөсө дузаны каткан. Амгы удеде солун өрөд-дүгөсө, ажыл-ишке дузаны көргүсүпшүн, хүн бүрдө меттикпей көрө өнүгүсө болу берген. Тывалың Совет Эвилдизе каттышкыларын бээр 40 ажыг хүн эртин турар. Бо уелерини иштиде бистин соңуугус ханы укта-шынарлыг болу, сайзырал база быкыккан.

йалағанды содунуң армияны
армия совет улустуң ием-
ишпиги эжелекчилерге уау
тур тулуңуңкунары, мате-
риалды дуаалыңны кер-
зүп келгени чырылы тур
пун уттуңа. Амгы үеде
Пининь армияныгы куш-
тыкы ичпирини социалис-
тик хуызалегерин канкав
уусейди турары доктамаал
арыттыңар. Бо торук олар-
ын хей-аытгы ажалларды
адылгит. Солуңуң штатта
ишкар авторлары өзүз эес

жыры хүчүн келир чаз
пордерден эсгерил оор мен.
Солунуң юмучуңуз болга-
мал, моон-дас соңгаар ла-
я, чазактың доктаал-шинт-
деринин күүсөдөзүннүг
үштүр материалдарын көтү-
дүр чырмааларн күзөдүм,
агы үтө солун, журналдар-
ын чагыдалагы коруу тур-
ке солун, сеткүүлдер-биле
р демей, «Шың» солуну ба-
чагыдын алган мен.

В. СЕНГИЖИК

ЧУРТТУН СОЦИАЛ-ЭКОНОМИКТИГ

ПОЛИТИКТИГ БЕСЕДАЛАР

СЭЭКП ТК-ын алдарт
Чингиз секретарь М. О
хуртуу социал-экономи
сорууга сальмизын. Ака
литиктик бөсөдээрүү Ч
урин сайгайры турар. Ч
дурган.

Экономикага, социал-политик
тик болгаш утаа-балаа амь
дарыгналга болууну чедийшкн
хөгжөөр совет уаус дурум
буугаар чогуураарыны турар.
Муун-ууа муут бүүдүүлгелер
туутулган. Чоюнуу чагаай чо
рууну болгаш утаа-балаа ден
селин беддээр дээш хэй үтүд
кылган. Чоюнуу бир кижиге
олаштыр боттут оруулган
сөөдү туу чыгышты он чылдарда
5 калмак өскөн. Бүүдүүлгелер,
эрхетини, техниканы болгаш
культураны хөгжүүдлээни
хэй амьдарыгналга талазы-биле
делегеде мурунку туруштар
ны бижым-биле ээлеп турар

Депутат, СЭХП Т-Кны
Горбачевтун чугалдарында
тең хөгжүдөзүн дүргөдөй
эмик В. Г. Афанасьевтиң по-
дүргөдөзүнүн айткыла-
ду «Правда» солундан очу-
лап турар.

Бистин уесил — социализм-
дин, социал дөшпөлөтүн бол-
гаш тайбынын куштеринин
империализмнин, реакциын
болгаш дайыннын, куштерине
уагүр демиселинин уеси, уаур-
данышкык ынтылд системала-
нын аразында чарыштын
болгаш уаур демиселинин уе-
силар.

Социализм бодунун артык
кушунтун шымыштын болгаш
уагүр уагүр чарышка тий-
лээрине бүрүн шынтыктыг.

Да дээрте туучуушкун шөлүгө,
дөшөскө жүжү-биле (революция-
нын албаал-биле экспорттаары

[illegible]

Ыйдыг, экстенсивтик, кол-
унда сан, темпөлүк көөр арга
сыс тапшыршас. Бети дээрте,
гидели материал-техникти
азага нийтисидия болгаш
ажиниң амгы үдөлгө хере-
гилерин хандырып шыгдар-
ары кыш шинарың кылыглар-
а ажык көүдөлдери безин
алдунас.

Амдыралдың канчаар-даа
ажык, мурунда туруп көр-
гөн шыкпын СӨКП ТК-ның
рештү Плениумуна М. С. Гор-
чевтү демилгелэни ыкшаш,
даа ийагыт өскерткелери
агаш чаартылганын, ний-
сидия шынар таалы-биле
байдыг чечип алары,
өгжөк чууга мөгөт турар,
а дээрте - бир-лесе харна-
лаларын, нийтис дугазында
экономика харылзааларын сай-
кандыргайдылар. Ол дээр-

КЫРГАННАРНЫ ХҮНДҮЛЕП ЧОРУҢАР

Бир көптан Тээлдинде Ак-До-
вуркн Бадар автобуска
олурн кузун кижи зей болон.
Колдугунда-ла мөгө, шырык
аныктар олурган, чүгөтө күш
чөтмөс, ааргч-арыкк, кырган
күүлөр кирил чадаган. Оон
автобус шимчел үнүпкөн соон-
да, улус алгыры бөргөн.
Көөрүтүскө, бир кырган кижи
улус соондан чүтүп чыккан,
автобус шимчел бөргөс салды-
мыпкан болган. Ол кижи чө-
жө кээп дүшкөн, чарын-де
бүзүлгөн адаанче кижи бер-
беген.

Бир кырган чүгө кээп дүш-
көн. Ол айтырып казат, сөт-
кимикти дүзүрткөн. Бир эсес
чөр чорутуу дээл ол кырганын
аныктар автобусче муруйи
кирипкөн болза, азды автобус-
че киргинеңи аңда дүзүлө.

Жылкан болза, ол кырган чө-
жө кээп дүшүс турган. Кы-
рын-да чаган болуп, оон
сөөк-даа бүдүн болган.

Бо-ла незымында миндэ
кевирлг фактилары болган
чөк эскерип келдим. Кырга-
н кишини хүндүлөөр де-
бүдүн чүтүлдү билбей
баргызлаарымс таан чө-
гөңгич. Амгы шагын
кырган кижини дээрчө
анык, чаш кылдырмда кө-
дүлг-Бергени-да көргөн, ба-
ларга, кулактарга келечекти-
де, бээрүн чүртүп жосталы-
п, азы түшүпкүчүрү-дө-дө
кирип, амы-тынын артыңга
да көп чоронан кижилер-дир.
Оларныкы бжыгы тура-соруу
нуң, келер үгө бүзүрлөмө
ачызында миндиг чагай амы-
дыралдыг аларгач биш дээр

[illegible]

хүний чамд хамтатганыг хэвс хуудсанд
«фирма» хөлхөт кеткөн бол-
гуулар» болгай, үлүг нэзылгит
кижи кэндиг-бир чүгүс көд-
дүрүп алган уул чадал чорда
анча дузалагы калтарт тур-
жук, төвөрлүк көөр чазар чо-
руктар баса тургуулар болгай.

Адак сөөлүндө манча чу-
галалкычан чүгөм — үе эртэр-
ге-ле амгы аныктарт улгулдар,
чоорту кызыны дөгүүр болгай.
Назы улгулдарга кижикчи аны-
чакта эскербизги чоразны аы-
рыг-аркыны-да билдинки
кээр, куш-шылдыла чаа төнүп
күрүп, ычкындаа бичил-ле ки-
чээл-ле анык үнөөлөр алаар.
Он дугалайда багунту анык-
кырт база бодол, кырганырны
хүндүлүдүр болза эки.

С. МАЙНЦ.

Бай-Тайга район.

1. **ПАРТИЯНЫҢ СТРАТЕГИК УГЛАНЫШКЫНЫ**

Социал-экономикага тежгүдө дүрдөгөдөгөсү угуланышкы — амы уениң негелдереңиң дүжүп туруп, кара чыгыш шын болган негелдиги угуланышкы-дыр. Ол Совет Эвдөлиниң Коммунисттик партиясынын стратегик угуланышкы болуп. Ону СЭКП ТК-ны чыгарып апрельде болган Пленумунга ажаллап кылган. Чүрүктү социал-экономикага тежгүдөсү дүрдөгөсү — уениң өбү келген негелдери. Ону иштинки-дз, азыркы-дзз политиканы бадал шүт алба-

дээр дэвжээ ол, капиталын дэслэгчид өөрсдийн экономика талын хөгжлийг, бир-дээрхид өөрсдийн хөгжлийг, түүнийг угалын хөгжлийнхнийг, бодуу бид, хамаармашпас зорьтуу хандмар.

Нуртун, социал-экономикт хөгжлүүдсийн дүрдүгдсийн тургын, ол соруулгын шийтгир-дээр бодууимас.

Социализмд бэлгаш коммунизмд дэвжээ эцэс соруулгын бэлгаш ууж-бүдүүж кижиний материалд бэлгаш угал-бэлгаш нөгдөлсөдөрн үлэм дүүдүү хандмар, оон арга-мөгжлийн бүтү бэлгаш хөгжүүдсир бэлгаш оларты нийтлөл-дүүдсир кижиний бодууг хөгжүүдсир күүлдүр ажыгларты бөлүр.

Социализмд тайбын тургуу-дүүжү түтүүдсирдсир АКСШ бий-дүүж империалистт сархалын

[illegible]

таш нитилел албан черле-
нишн бугу системизин иле-
пийадери, социализмге демок-
ратия, чоуну бот-башкар
шыншын хандалары-дыр,

Ычынгаш, чугаа болза аиа-
дургдзэшкни дугайдына
еес, харын-на чорум хөгжу-
дани дургдзэшкнини дуга-
дына чоруп турар. Хөгжу-
дуге болууну шимар-буу-
дуге биле ан көмге материалды
дугдугеге шынар талзы-би-
ханы дугдуге-дыр. Соци-
ализм калы сайгындыр. Соци-
ализм нитилелини амылгы-
ны еске-диз азыралына
кериле-дыр. Чугаа болза он
чугу талалы болбайзала-
ны, а мында болганда ком-
мунизмге, боттук бурунгаар-
адылшын дугайдына бо-

